
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 1, 2018 (год. XXVII), ISSN 2367-8585

ГЕОРГИ ИНГИЛИЗОВ В ПОСЛЕДНОТО МУ ИНТЕРВЮ С МАРГРЕТА ГРИГОРОВА¹

GEORGI INGILIZOV IN HIS LAST INTERVIEW WITH MARGRETA GRIGOROVA

Роден си в Бургас. Какво ти даде морското и какво – филологическото образование във Великотърновския университет за твоето маринистично творчество?

Образованието ми от Морския техникум в Бургас беше естествено продължение на неистовата ми детска любов към морето. Преди това съм се занимавал с ветроходство, гребане, плуване. Морското училище ме направи дисциплиниран, научи ме да държа на думата си и да ценя приятелството. И понеже бяхме само момчета (тогава в този тип училища не приемаха момичета), ме направи и кавалер, в някаква степен... А филологическото образование във Великотърновския университет ме научи на всичко останало, което съм. Най-важното е, че РАЗБРАХ разликата между случка и разказ, нещо, което мнозина пишещи морски люде така и не успяха да проумеят. Във ВТУ се научих на литература. Бях също и журналист към студентското вестниче.

Кои бяха любимите ти преподаватели?

Помня Звезданов, Даскалов, любим преподавател ми беше и Гено Генов (не знам какво мислите за него). Писах при него дипломната си работа на тема „Любовното чувство в романа „Морски труженици“ на Виктор Юго“. После той стана един от рецензентите ми.

Ти си утвърден журналист. Как си кореспондират в твоето творчество журналистът и маринистът?

Когато подготвих втората си книга с разкази, Иван Радев, неин редактор, ми каза: „Много си личи, че си журналист, приличат на художествени очерци“. Посъветва ме да преработя някои неща. Преработих ги. Без да познава в дълбочина морската специфика, той беше уловил нещата. Може би защото беше много добър литератор. Обикновено не съм слушал редактори, но ако човекът е стойностен, съм се замислял. За повестта „Вълчи времена“ Иван Радев ме съветваше да променя аз-повествованието, да го пренапиша от позицията на страничен разказвач. Вслушах се, но така и не го направих.

Първият редактор на твоя книга с разкази е Боян Биолчев, какво мислиш за него?

Какво да кажа? Перфектен литератор! Ще си говорим специално за Боян... Той ме запали да прочета Доленга-Мостович. Много ми хареса! Един такъв плавен стил, носи се като тиха вода....

Ти си измежду най-награждаваните маринисти. Понякога говориш за това с чувство на неудобство спрямо Върбан Стаматов – флагмана на българската маринистика, който е нямал тези награди, но ти го считаши за по-големия брат в маринистиката.

Наистина считам Върбан Стаматов за по-голям брат в маринистиката. Това, че не е бил награждаван, е само доказателство за неговия чепат характер и нежеланието му да се съизмерва с лаици в литературата. Той е бил и мой учител, фигуративно казано. От него разбрах, че трябва да се избягват метафорите и епитетите, текстът да бъде „обран“, да няма излишни и подробни описания. Обичаше да казва: „Ако читателят не разбере индиректно, не усети, че лодката е пред потъване,

¹ **Маргрета Григорова** (Margreta Grigorova) – дн, професор в катедра „Славистика“ на Филологическия факултет във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, m.grigorova@ts.uni-vt.bg

например, значи не си успял да му го внушиш – с косвени оценки, реакции, жестове, отношение. Значи, просто не си успял с разказа, по-добре го хвърли в коша и започвай друг“.

От него ми остана и една мисъл, която той обичаше да повтаря: – „Живей като мъж, вземи каквото искаш от живота и плати честно за него!“. Тази мисъл била изписана с пиринчени гвоздейчета над шурманската маса на Христофор Колумб на борда на флагманския „Санта Мария“. Така се опитвам да живея и аз, с този принцип...

Как се запознахте с Върбан Стаматов? Как се разви приятелството между вас?

Запознахме се в Солун през 1997, когато Солун беше европейска културна столица. Говорехме с часове. Той беше вечната опозиция на всичко. Заслугите му към нашата маринистика са огромни. Той не пестеше усилия в издирванията си относно ролята на морето в историята на България и в световната история. Всичко това се вижда от книгата му „В мъглата. Българинът и морето“ – наложи се да промени заглавието заради книга с подобно заглавие (имаше разговор с Тончо Жечев), затова добави началното „В мъглата“. Когато посетил Гринвичкия музей, уредничката била удивена от познанията му по английска история. След време и семействата ни се сприятелиха.

Какво мислиш за ролята на литературните награди и специално за наградите за маринистика?

Маринистичните награди са ме радвали с това, че почти винаги „състезанието“ е било анонимно. Наистина съм най-награждаваният маринист, но всичките ми сериозни награди са от анонимни конкурси!!! (Имам двойно повече награди от Варна, отколкото от Бургас.) Винаги след обявяването на наградите съм чел текстовете на носителите на втори и трети приз. Откривал съм автори и личности по този начин, сверявал съм собствения си компас.

За съвременните литературни награди нищо добро не мога да кажа. Некомпетентни журита, често пъти изпълняващи чисто комерсиални поръчки, литературна конюнктурност, агресивна реклама и самореклама, реципрочно награждаване и прочее. Те често не са мерило за таланта на автора, а за неговата комбинативност и „сръчност“.

Аз съм бил член на немалко журита на литературни конкурси и съм бил винаги обективен. Това ми е носило доста неудобства, както и сериозни конфликти, за които съм платил в твърда валута.

Каква според теб трябва да бъде маринистиката?

Маринистиката е литература за морето и хората, свързани с него. Свързани органически, съдбовно, честно и по мъжки, дори любовно. Маринистиката описва хора, ситуации, конфликти, лични драми, конфузни и необичайни случки, но на едно Друго място – морето. А според древните, то е създадено за рибите, не за човека. Но пак древните са казали, че човек трябва да „плава, защото мъж, който не плава, не е мъж“, както и „човекът е опънал платно, преди да оседлае кон“. Тук е заложено и вечното и неугасимо детско желание за нови непознати земи, за нови хоризонти, за приключения, завладяване, налагане на Волята, откривателство на новото, необичайното, екзотичното...

Маринистиката описва кораба като място за среща на човек с човека. Спомни си как започва Йовков: „Ханът на Сарандовица в Антимово не беше само на кръстопът, а на едно място, дето се пресичаха много пътища“. Корабът като една специфична територия за труд става пресечна точка на много пътища, на много съдби – щастливи и нещастни. Сблъсъците са остри, често пъти съдбовни, винаги тъжни... Причините да избереш синия път са много – желание за бягство, за самовглъбяване, за преоценка, за самонаказание... И може би най-малката причина е стремежът към романтика, към бързо забогатяване...

Маринистиката трябва да бъде смела и честна. (Смелост и честност са били единствените качества, които са се изисквали от бъдещите моряци в Ддревна Елада.)

Маринистиката трябва да бъде добра, всеопрощаваща, милостива към хората, които описва.

Кои твои разкази са по действителни случаи? Каква роля играят истинските истории за твоето творчество?

Всички мои разкази са по действителни случаи. Много от тях са станали пред очите ми. Човек няма нужда да измисля, когато стане дума за морето. Моята максима е „Пиши това, което виждаш“. Тя е мотото на стар корабен дневник на английски моряк от 16 век, което съм приел за свое.

Голяма роля за творчеството ми са изиграли срещите и разговорите с хората от пристанището. Журналистиката ме среща с моряци, които и до ден-днешен са мои приятели. Имах непрекъснати контакти с тези хора. Ролята на чутите от тях истински истории непрекъснато нарастваше.

Моряшкият живот не трябва да се идеализира. Много пъти съм търпял натиска на цензурата по отношение на жаргон, алкохол, истината за цинковите ковчези, в които се прибираха загиналите моряци. Това не трябваше да се казва.

Мисля също, че мозъкът изненадва паметта. Когато си сигурен, че помниш нещо, то е изчезнало и обратно, появяват се неочаквано запомнени неща.

Повестта „Дневник“ по действителен случай ли е?

„Дневник“ е зловещ разказ. Той не е измислен, а е взет от реалния живот, затова е зловещ и силен. Докато го пишех, моят приятел, психиатърът, ми разказа за още двама свои пациенти – мъж на 30 години и 23-годишно момиче. С подобни симптоми, необясними и за него, плашещи... А дневникът в „Дневник“ е черен, главният герой постоянно се опитва да го изгори... Да забрави, да изтрие, да унищожи този спомен, който го разкъсва отвътре, който го захвърля в „невъзможността“ да бъде мъж, баща, съпруг, изобщо човек...

Повечето от твоите разкази са тъжни. Защо?

Пиша за онова, което съм виждал. Досега не съм виждал нито една щастлива съдба на моряк.

Един твърде стандартен въпрос: Какво мислиш за морето? А за връзката между сушата и морето?

Морето не е плаж и пясък. То е друг свят, с други закони. Там философията е друга, не съвпада с тази на сушата. Друг смисъл имат смелост, вяност, чест, приятелска взаимопомощ. Бил съм свидетел как с риск за собствения живот се спасява човек, наблюдавал съм как измежду двайсетина япачи един се впуска веднага да скочи в критичната ситуация. Разбрал съм отдавна, че в океана човек се променя на мига. Думата има точно значение. Всяко нещо има точно значение. И това не е сляпа дисциплина, от една страна, се изисква мобилизация, от друга – отпускане.

Морето като стихия ме подтиква да пиша като за стихия, в която освен романтика, има и труд – непрекъснат, тежък, понякога почти непосилен, а при лошо време – скотски труд. Труд, който в цял свят се счита за най-тежка категория. (Руснаците имат десетки научни трудове, изследващи тази тема. Рейсове в „Океански риболов“ бяха по 6–7–8 месеца. За сравнение – в риболовния флот на Франция няма рейсове, по-дълги от 4 месеца!)

Морето, Океанът привличат с тайните си, с неподправената романтика, но и с мащабите си. Няма истински моряк, който да не е повлиян от морето, ценностната му система да не е скроена по-широко, по-пространно, по-машабно, без дребнавост и излишна суета. Тази професия дава нова ценностна система, в някои отношения много по-качествена.

Когато морякът се върне от плаване, той чувства отчуждение между себе си и другите. Вижда и чува като в мъгла, нужно му е време, за да дойде на себе си. Не е шок, не е и стрес. Чувстваш се като че ли си влязъл без очила в аквариум. Оттам и морските запои.

Нормално е в разказите на писателите маринисти да присъстват Сушата, Брегът, другият Полюс. Дори е задължително, защото ние преценяваме морето чрез земни понятия и закони – обясняваме и сравняваме всичко морско чрез сушата. Дори когато мислим за нещо наглед повърхностно, пак сушата ни дава понятието – вълните имат „морски зайчета“, „морски гребени“...

Харесва ми и мисълта на Емил Марков, че „най-страшното на морето е брегот“.

Религиозен ли е морякът и как се отнася към най-морския светия – св. Никола?

Всеки моряк носи в себе си своя най-морски светия, но му се моли „само когато загърми“. Моряците по принцип не са твърде религиозни, те са суеверни.

Давам пример – на кораба не е разрешено да се свири с уста, за да не дойде силен вятър. (Преди много време на ветроходните кораби със свирене са примамвали вятъра, защото той е опъвал платната). На борда не е разрешено – да се плюе в морето, защото то ти дава хляба, да се произнасят думите „мъртвец“, „пожар“ и „авария“, както и „тъмно и тихо“, за да не се предизвика съдбата. Не е прието да се чука на масата против уроки, защото дяволът може да се е скрил отдолу. Не е прието и да се пали цигара с въгленче от камина, защото душите на удавените моряци се сърдели... Всички суеверия по принцип се отричат от ортодоксалната религия, затова трудно може да се каже, че морякът е религиозен, той по-скоро е изтъкан от суеверия, породени от кризисни моменти.

На кораба особено при дълги рейсове (7–9 месеца) понякога се създава особена мистика. Нерядко се търси логично обяснение за дадени случки и събития именно в неща, противоречащи дори на елементарната логика. За този тип реакции психиатрите имат, според мен правилни обяснения – дългото отсъствие на бряг, реактивната психоза (желязото), сексуалното въздържание, чувството на вина пред някого и нещо, от когото си „избягал“ в Океана, високочестотните токове, свръхнатоварването на вестибуларния апарат от постоянното многомесечно клатене на кораба, екстремните преживявания на борда и по пристанища и т.н., и т.н.

За отношението на истинските моряци към Никулден: това е може би единственият празник, който те искрено уважават и тачат...

Една от открояващите се теми в твоето творчество е съдбата на моряшките семейства. Най-често морето подлага на голямо изпитание семейните връзки, разрушава ги или ги прави невъзможни.

Трябва да кажа, че семейните моряци най-често оставаха верни по време на пътуванията и престоя в пристанищата. А моряшките жени трябваше да понасят отсъствието, да раждат и да погребват, да се грижат за децата и роднините.

Какво мислиш за връзката между морското развитие на България и маринистиката?

Началото ѝ според мен е след създаването на океанската ни флотилия – Върбан Стаматов, Никола Радев, Емил Марков, Константин Площакوف, Славчо Чернишев, Коста Радев... При тях е характерен осъзнатият възторг, че най-после и България се утвърждава като световна морска сила, че има изградена морска стратегия и морска политика. Те описват твърде правдиво началото, възхода, утвърждаването ѝ...

Втората част от развитието на маринистичната литература е не по-малко силна и действена, но описва агонията на флотилията (и не само риболовната!) нейния пълен упадък и разграбване – Георги Ингилизов, Атанас Стойчев, Цветан Минков...

Изводът е, че когато имаме силни моменти в развитието на България като морска държава, се ражда и истинска литература за морето и хората в него. Тогава прозата е истинска и честна...

С каква маринистика се занимаваш сега?

Сега се занимавам с друг тип маринистика. Интересува ме човекът, отхвърлен от морето, който се прибира на сушата. Все по-убеден съм, че Върбан Стаматов е бил прав – българинът има проблеми с морето. Подготвям и втори том от антологията „Българска маринистика“, мечтая за морско издателство, което да поддържа български морски автори.